

Τίτλος: Η παιδαγωγική αξιοποίηση του 8^{ου} άθλου του Ηρακλή στην προσέγγιση των εννοιών της αλαζονείας και της επιθετικότητας
Ονοματεπώνυμο: Γεωργία Χαμζαδάκη
Ιδιότητα: Σχολική Σύμβουλος 3^{ης} Περιφέρειας ΠΕ.70 Ροδόπης
Email: youham@hotmail.com

Περίληψη

Οι σταθερές αξίες του σεβασμού της ζωής, της τιθάσευσης των άγριων ενστίκτων και της επιθετικότητας του ανθρώπου, καθώς και της συμμόρφωσης του στους κοινωνικούς νόμους παραμένει σταθερή επιδίωξη της εκπαίδευσης. Ο όγδοος άθλος του Ηρακλή στη Θράκη και η επιτυχής έκβαση της προσπάθειάς του να πιάσει και να εξημερώσει τα άγρια, ανθρωποφάγα άλογα του βασιλιά Διομήδη, προσφέρει ένα πεδίο αναφοράς, όπου τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν τον αγώνα του ήρωα για την τιθάσευση των κατώτερων καταστροφικών ενστίκτων του ανθρώπου. Η παιδαγωγική αξία του μύθου έγκειται στη συμβολική κατανόησή του. Η διδασκαλία στοχεύει στην κατανόηση των εννοιών της αλαζονείας και της επιθετικότητας μέσα από τα σύμβολα του μύθου και στην εσωτερίκευση των ηθικών αξιών και των κοινωνικών μηνυμάτων, τα οποία διαισθητικά και με φθίνουσα καθοδήγηση ανακαλύπτει και βιώνει ο μαθητής.

Λέξεις κλειδιά: μύθος, εκπαίδευση, επιθετικότητα

Abstract

The stable values of respect for life, harnessing wild instincts and human aggression and its compliance with the social laws remains a constant pursuit of education. The eighth labour of Hercules in Thrace and the success of its effort to catch and tame the wild, cannibal horses of king Diomedes, offers a scope where the children can understand the hero's struggle to harness the lower destructive human instincts. The pedagogical value of the myth remains on its symbolic understanding. The teaching of the myth aims at the understanding of the concepts of arrogance and aggression through the symbols of the myth and the internalization of ethical values and societal messages that the students discover and experience intuitively under a descending.

Key words: myth, education, aggression

1.Εισαγωγή

«Κάθε μυθολογία αφορά τη σοφία της ζωής, όπως αυτή σχετίζεται με ένα συγκεκριμένο πολιτισμό, σε μια συγκεκριμένη εποχή» μας λέει ο μεγάλος ερευνητής των μύθων, Τζόσεφ Κάμπελ¹. Αποτελεί μια ενοποιητική δύναμη που φέρνει σε επαφή το άτομο με την κοινωνία του και την κοινωνία με το πεδίο της φύσης.

Η μυθολογία της Θράκης καλύπτει μεγάλη γκάμα φανταστικής θεματολογίας. Στη χώρα του Ορφέα ζουν θεοί και δαίμονες, όπως ο Διόνυσος και η Κοτυτώ, τέρατα και ξωτικά, όπως οι Άρπιες και η Αρπαλύκη, χθόνιες θεότητες και άγριοι πολεμιστές, όπως η Εκάτη και οι Κίκονες, θηρία και ήρωες, όπως τα ανθρωποφάγα άλογα του Διομήδη και ο Ηρακλής.

Σε γενικές γραμμές όλοι γνωρίζουμε την επική περιγραφή των άθλων του Ηρακλή, αλλά πόσο ασχοληθήκαμε με το βαθύτερο νόημά τους, πόσο έχουμε αποκρυπτογραφήσει τους κρυμμένους κώδικες πίσω από τη λογοτεχνική τους δομή; Κατά πόσο ως εκπαιδευτικοί έχουμε μεριμνήσει να σταθούμε πέρα από την αφηγηματική κατανόηση στην εσωτερική διεργασία που συντελείται όταν πλησιάσουμε το μήνυμα του μύθου και βλέπουμε πέρα από την αντιπαράθεση του καλού και του κακού τις βαθύτερες αλήθειες του μύθου;

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να αναδείξουμε την παιδαγωγική αξία του μύθου, καθώς και τρόπους για να βοηθήσουμε τους μαθητές μας να ανακαλύψουν τη βαθύτερη πνευματική αξία του μύθου για την προσωπική τους εξέλιξη. Οι μαθητές καθίστανται ικανοί να αντιληφθούν την έννοια της αλαζονείας, τις συνέπειές της στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον και την αποστροφή που τρέφουν προς αυτή ο θεός και ο ανθρώπινος νόμος. Ταυτιζόμενοι με τον ήρωα, καλούνται να πολεμήσουν με καταστάσεις φόβου και επιθετικότητας.

¹ Campbell, J.(1998).*Η Δύναμη του Μύθου*. Μτφρ. Ελένη Παπαδοπούλου. Αθήνα: Ιάμβλιχος,σ.110

Η εργασία έχει τρία μέρη. Αρχικά θα παρουσιαστεί μια γενικότερη παιδαγωγική προσέγγιση του μύθου με αναφορές στον κοινωνικοποιητικό του ρόλο, στη συμβολική του γλώσσα και στην παιδαγωγική του δύναμη. Κατόπιν, θα γίνει αναφορά στη σημασία της διδασκαλίας των μύθων ως πρόταση αντιμετώπισης της κρίσης στην εκπαίδευση. Τέλος, θα παρουσιαστεί ο όγδοος άθλος του Ηρακλή που αφορά στη νίκη του Ηρακλή ενάντια στο Διομήδη και του Βίστονας, τη σύλληψη κι εξήμερωση των αγρίων ανθρωποφάγων αλόγων του, αφού πρώτα σκιαγραφήσουμε τις προσωπικότητες του ήρωα και του αντι-ήρωα του μύθου. Η εργασία θα ολοκληρωθεί με την παράθεση προτεινόμενων δραστηριοτήτων προκειμένου να προσεγγιστεί παιδαγωγικά ο μύθος και να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί.

2. Παιδαγωγική προσέγγιση του μύθου

2.1. Ο κοινωνικοποιητικός ρόλος του Μύθου

Ο Ρολάν Μπάρτ προτείνει το μύθο ως ένα ιδιαίτερο λογοτεχνικό είδος που εμπεριέχει κωδικοποιημένα νοήματα με τη μορφή απλών εικόνων². Ο Hall επίσης, υποστηρίζει πως οι κώδικες αυτοί ενσαρκώνονται σε φυσικά πρόσωπα και γεγονότα τα οποία οδηγούν τον αναγνώστη σε μια βιωμένη εμπειρία μέσα από το μύθο. Ο μύθος αναπαράγεται σε διάφορα ακροατήρια μέσα από την κοινωνική συναναστροφή. Έτσι, ο μύθος γίνεται μία φυσική εμπειρία και κατ'αυτό τον τρόπο γίνεται κατανοητή η διαχρονική διάδοση των μύθων και η αγάπη που τρέφουν γι αυτούς οι λαοί³.

Ο μύθος προετοιμάζει τους ανθρώπους για τις περιπτώσεις κρίσης και απονομής της δικαιοσύνης καλλιεργώντας βασικές στάσεις απέναντι στα ερωτήματα της ζωής. Υπογραμμίζει μάλιστα τα ταμπού κάθε πολιτισμού, όπως την τιμωρία του φονιά, την καταδίωξη του πλάσματος που προκαλεί φόβο, τον εξαγνισμό των μισασμένων από την επαφή τους με το μισρό. Επιτρέπει επίσης κάθε μορφή βίας προκειμένου να προστατευθεί ο ήρωας και να απομακρύνει τυραννικές συμπεριφορές που επιβάλλονται σε ανθρώπους ή ζώα⁴.

Ο ήρωας είναι υποχρεωμένος να ταξιδέψει γιατί ενσαρκώνει τη μάχη όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτου χώρας, μια μάχη για δικαιοσύνη και υπεράσπιση της ζωής, της τιμής και των αξιών κάθε πολιτισμού, έτσι ώστε συχνά ακολουθεί το μονοπάτι της εκδίκησης στο όνομα όλων⁵. Πρόκειται για ένα ταξίδι που διδάσκει ένα κοινωνικό μάθημα για το πώς οφείλει να συμπεριφέρεται κανείς και τι θα πρέπει να μας εμπνέει στην περιπέτεια της ζωής μας. Η δύναμη και η εσωτερική κευση των αξιών του πολιτισμού αποτελούν δυο αποτελεσματικά όπλα που κατέχει ένας ήρωας.

Υπάρχουν πολλές ιστορίες, μύθοι και παραμύθια σε πολλούς λαούς όπου ο ήρωας υποχρεώνεται να φέρει σε πέρας άθλους στους οποίους πρέπει να επιστρατεύσει εκτός από την προσωπική του δύναμη, την ευφυΐα του, αλλά και την εύνοια και βοήθεια των θεών, έτσι ώστε να τους φέρει σε πέρας. Η ταύτιση με τον ήρωα ενεργοποιεί τις δικές μας δυνάμεις να παλέψουμε με τους προσωπικούς μας φόβους και να αναζητήσουμε τα ίδια όπλα για τη νίκη μας. Μας βοηθάει δηλαδή να επιστρατεύσουμε την προσωπική μας ψυχική δύναμη, την ικανότητά μας να βρίσκουμε λύσεις στα προβλήματα, αλλά και να αναζητούμε κοινωνική και θεϊκή στήριξη στο δύσκολο καθήκον του ταξιδιού μας στη ζωή.

2.2. Η εκφραστική δύναμη του μύθου μέσα από σύμβολα κι αρχέτυπα

Ο φιλόσοφος Cassirer είναι αυτός που εισήγαγε την αλλαγή του όρου «εικόνα» (image) σε «σύμβολο» (symbol) και οδήγησε τη φιλοσοφική σκέψη και τη σκέψη της διανόησης στη θέση ότι ο άνθρωπος ως σκεπτόμενο όν που ακολουθεί μια αναπτυξιακή και πνευματική εξέλιξη δεν έχει ανάγκη από εικόνες, αλλά από σύμβολα. Η γνώση του ανθρώπου είναι από τη φύση της, σύμφωνα με το φιλόσοφο, συμβολική γνώση και αυτή ακριβώς η φύση της είναι το εφελτήριο και ο δεσμός της. Η συμβολική σκέψη για να αναπτυχθεί έχει ανάγκη να αναγνωρίσει τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στο πραγματικό και το ιδεατό. Το σύμβολο δεν αποτελεί πραγματική οντότητα στο φυσικό κόσμο. Έχει μόνο νόημα. Στην πρωτόγονη σκέψη επειδή ήταν πολύ δύσκολος ο διαχωρισμός της ύπαρξης και του μεταφυσικού της νοήματος το σύμβολο επενδύθηκε με μαγικές ή υπερφυσικές δυνάμεις. Με την εξέλιξη όμως της ανθρώπινης σκέψης και του πολιτισμού έγινε πιο ξεκάθαρη η σχέση ανάμεσα στο

² Bartes, R. (2007). *Μυθολογίες, Μάθημα*. Μτφρ. Χατζηδημού Καίτη. Αθήνα: Κέδρος, σ.σ.5-8.

³ Hall, S. (1993). *The cultural studies reader*. London: Routledge.

⁴ Bandura, A. 1997. *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

⁵ Calvert, S. L., & Kotler, J. A. (2003). Lessons from children's television: The impact of the Children's Television Act on children's learning. *Applied Developmental Psychology, 24*, 275-335.

φυσικό κόσμο και στο σύμβολο κάνοντας επίσης σαφή τη διαφορά ανάμεσα στη πραγματικότητα (actuality) και τη δυνατότητα (possibility)⁶.

Πολλές ερμηνείες δόθηκαν για την έννοια του συμβόλου. Σύμφωνα με το Stevens «το σύμβολο αποτελεί μια εικόνα ή ένα αντικείμενο που αποκτά τη συμβολική του αξία μέσα από τη σημασία και τα συναισθήματα που προκαλεί»⁷. Ο Jung προσδιόρισε μάλιστα δυο διαφορετικά είδη συμβόλων, τα «φυσικά» και τα «πολιτιστικά». Τα φυσικά προέρχονται από το υποσυνείδητο περιεχόμενο της ψυχής και αντιπροσωπεύουν ατέλειωτες παραλλαγές των ουσιαστών αρχετυπικών εικόνων. Σε πολλές περιπτώσεις μπορούν να αναχθούν στις παλιές τους αρχαϊκές ρίζες που βρίσκονται στα πιο παλιά αρχεία των πρωτόγονων κοινωνιών. Τα «πολιτισμικά» σύμβολα χρησιμοποιήθηκαν για να εκφράσουν αιώνιες αξίες σε πολλές θρησκείες. Υπέστησαν πολλές αλλαγές, πήραν τη μορφή συλλογικών εικόνων που έγιναν αποδεκτές από τις σύγχρονες κοινωνίες και άρχισαν να εκφράζονται μέσα από μύθους και παραμύθια. Ο «αφηγητής μύθων» επιστρέφει στην αρχετυπικότητα για να μας πει «τι ήταν στην αρχή»⁸.

Ο Κάρλ Γιούνγκ μελέτησε συγκριτική θρησκείολογία και μυθολογίες των λαών, ανέλυσε 80.000 όνειρα ασθενών του και εντυπωσιάστηκε από τις ομοιότητες που συναντούσε σε όλα αυτά τα πεδία αναπτύσσοντας έτσι την έννοια του «συλλογικού υποσυνείδητου». Εντόπισε μάλιστα σύμβολα που υπάρχουν στο συλλογικό υποσυνείδητο, τόσο αρχαία, χαμένα στη σκόνη της ιστορίας του ανθρώπου στη γη που δεν ήταν πια αναγνωρίσιμα και κατανοητά από το σύγχρονο άνθρωπο. Ωστόσο, σύμφωνα πάντα με το Γιούνγκ, τα σύμβολα αυτά εξακολουθούν να ενοικούν στο υποσυνείδητο του ανθρώπου, καθώς εξακολουθεί να κατέχει την ικανότητα χρήσης των συμβόλων που στους αρχέγονους πολιτισμούς εκφράζονταν μέσα από τελετές και πρωτόγονες αντιλήψεις. Ο Stevens υποστηρίζει πως ο σύγχρονος άνθρωπος δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει την εξάρτησή του από τα μηνύματα που μεταφέρουν τα σύμβολα αυτά ούτε και το βαθμό στον οποίο επηρεάζουν τη συμπεριφορά και τις στάσεις του. Το συλλογικό υποσυνείδητο διατηρεί ένα μεγάλο αριθμό από τα αρχέγονα αρχέτυπα που είναι κοινά σε όλους τους ανθρώπους μιας συγκεκριμένης χώρας ή πολιτισμού. Τα αρχέτυπα αυτά είναι αρχέγονα μοντέλα σκέψης που τείνουν να δίνουν οντότητα σε φυσικές διαδικασίες χρησιμοποιώντας μυθολογικές έννοιες⁹.

Ο Gardner, ευρύτερα γνωστός ως ο επινοητής της θεωρίας της πολλαπλής νοημοσύνης, υποστηρίζει τη σημασία των συμβόλων, των συμβολικών προϊόντων και της διαδικασίας της καλλιέργειας της συμβολικής ικανότητας στα παιδιά. Τα σύμβολα μπορούν να λειτουργήσουν από μόνα τους ως ενότητες νοήματος, αλλά μπορούν να αποτελέσουν και συστατικά ανώτερης νοητικής διεργασίας και αποκωδικοποίησης. Έτσι, οι λέξεις αποκαλύπτουν νοήματα στη γραπτή και προφορική γλώσσα, οι αριθμοί αποτελούν τις βασικές μονάδες της μαθηματικής σκέψης, οι κινήσεις στο χορό αποκαλύπτουν κοινά νοήματα στους θεατές κ.ο.κ. Τα σύμβολα και τα συμβολικά συστήματα μπορούν να παράξουν συμβολικά προϊόντα όπως ιστορίες, θεατρικά έργα, ποιήματα, μαθηματικές αποδείξεις. Όλα αυτά μεταφέρουν νοήματα τα οποία τα άτομα που μοιράζονται τις ίδιες πολιτισμικές αξίες μπορούν να κατανοήσουν, να εκτιμήσουν, να κριτικάρουν και να τροποποιήσουν. Σύμφωνα με το Gardner, η σημερινή εκπαίδευση αποτελεί μια διαδικασία οικειοποίησης των κεντρικών νοηματοδοτήσεων του πολιτισμού μιας συγκεκριμένης κοινωνίας από τα παιδιά. Σ' αυτή τη διαδικασία άλλα άτομα τα καταφέρνουν καλύτερα κι άλλα χειρότερα¹⁰.

Η έννοια της αρχετυπικής συμβολικής εικόνας συνδέει την έννοια του αρχέτυπου (την πρωταρχική μορφή πάνω στο πρότυπο της οποίας διαμορφώνονται παρόμοια νοητικά σχήματα) με την έννοια του συμβόλου (αναπαράσταση ενός αντικειμένου που συνδέεται συνειρμικά, ομοιάζει κι έχει άμεση σχέση με μια αφηρημένη συνήθως έννοια). Η εικόνα αυτή θεωρείται καθολική και απεικονίζεται στα παραμύθια, τους μύθους και τις τέχνες. Είναι πολύ σημαντικό για την εξέλιξη των παιδιών και την

⁶ Cassirer, E. (1944). *An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture*. New Haven & London: Yale University Press.

⁷ Stevens, A. (1998). *Ariadne's clue: A guide to the symbols of humankind*. NJ: Princeton University Press.p.p.12.

⁸ Jung, C. & G-Kerenyi, C.(1998).*Η Επιστήμη της Μυθολογίας*. Μετφρ.Κώστας Ζάρρας. Αθήνα: Ιάμβλιχος.σ.σ.15.

⁹ Stevens, A. (1998). *Ariadne's clue: A guide to the symbols of humankind*. NJ: Princeton University Press.σ.σ.107.

¹⁰ Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books, Inc.σ.σ. 302-311.

αντιμετώπιση της κρίσης της εκπαίδευσης οι εκπαιδευτικοί να βοηθούν τα παιδιά να αποκωδικοποιούν και να κάνουν κατανοητές τις αρχετυπικές συμβολικές εικόνες, έτσι ώστε να βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν τη φύση και τη σημασία των παραμυθιών, των μύθων και των τεχνών, ακριβώς όπως ο μίτος της Αριάδνης έβγαλε το Θησέα από το Λαβύρινθο. Έτσι, η εκπαίδευση θα στοχεύει στην τόσο παραμελημένη περιοχή της ζωής των παιδιών, που δεν είναι άλλη παρά η ενστικτώδης παραγωγή εικόνων και η ικανότητα της φυσικής παραγωγής νοημάτων.

2.3. Η παιδαγωγική δύναμη του μύθου

Ο Τζόζεφ Κάμπελ υποστηρίζει πως οι μύθοι αποτελούν συνταρακτικές ιστορίες, στοιχεία έμπνευσης για να πραγματώσουμε τις δυνάμεις μας, μια περιπέτεια ψυχής, όπου εξοντώνοντας τέρατα ή δαιμονικά στοιχεία εξοντώνουμε τους δικούς μας φόβους. Μέσα από τη μυθική αφήγηση το παιδί βρίσκει πρότυπα που εισάγουν δυνατότητες. Η κατανόηση του μύθου είναι κι αυτή μια προσωπική και μοναδική προσέγγιση των αξιών μέσα από εικόνες οι οποίες όμως διαμορφώνονται μέσα από τη μοναδική δυνατότητα του καθενός. Έτσι, ο μύθος βιώνεται από τον καθένα με το δικό του μοναδικό τρόπο. Η υπερνίκηση του φόβου μέσα από τα επιτεύγματα του ήρωα προσφέρει θάρρος για προσωπικά επιτεύγματα στη ζωή του παιδιού, προσφέρει «το πέραςμα προς την πληρότητα που συντελείται ανάμεσα στους κινδύνους της επιθυμίας και του φόβου»¹¹. Η πραγματική δύναμη του μύθου βρίσκεται στην αλήθεια του, γιατί ο μύθος αποτελεί για τον Τζόζεφ Κάμπελ την προτελευταία αλήθεια – προτελευταία γιατί η τελευταία δεν μπορεί να ειπωθεί με λόγια.

Η μυθολογία είναι ποίηση και μεταφορά, βρίσκεται πέρα από τα λόγια, πέρα από τις εικόνες. Είναι το όχημα που οδηγεί τους μαθητές στην προσωπική βίωση της ζωής μέσα από τις προσωπικές τους διαδρομές, στη βίωση του προσωπικού τους μυστηρίου, ένα μάθημα ζωής, μια πρόσκληση να αποδεχτούν τη δική τους προσωπική περιπέτεια ως ήρωες στη δική τους ζωή¹². Οι μύθοι αποτελούν έναν άλλο τρόπο βίωσης της κοινωνίας και ταυτόχρονα ένα είδος χάρτη για την πνευματική ανάπτυξη του παιδιού, ένα δρόμο αναζήτησης της αυτογνωσίας, μια εμπύχωση του πολεμιστή της ζωής.

Ο King υπογραμμίζει τη σημασία της εκπαίδευσης των παιδιών και της μετάδοσης αξιών και ανθρωπιστικών μηνυμάτων μέσα από μύθους. Οι αρχετυπικές φόρμες των μύθων κινούν τις βαθύτερες εσωτερικές περιοχές της ανθρώπινης ύπαρξης και αντανάκλουν πρωταρχικές θεμελιώδεις δυνάμεις κατανόησης κάθε μορφής γνώσης. Μέσα από την αναγνώριση των συμβολισμών των αρχετυπικών εικόνων οι μαθητές αποκτούν πρόσβαση σε εσωτερικές ικανότητες, αναπτύσσουν καλύτερη κατανόηση για το δικό τους πολιτισμό, τους άλλους, αλλά και για το σύμπαν στο σύνολό του. Μέσα από τους μύθους διαφόρων λαών οι μαθητές έρχονται σ' επαφή με άλλους πολιτισμούς ανακαλύπτοντας τη δική τους ταυτότητα και τη δυνατότητα να εξελιχθούν ακολουθώντας τα χνάρια των ηρώων στην αναζήτηση της εσωτερικής πραγματικότητάς τους¹³.

3. Η διδασκαλία των μύθων στο σχολείο ως πρόταση αντιμετώπισης της κρίσης στην εκπαίδευση

Οι συνεχείς απόπειρες μεταρρυθμίσεων και αναθεώρησης των σκοπών της εκπαίδευσης είναι παγκόσμιο μέλημα. Η μελέτη της κρίσης της εκπαίδευσης αποτελεί ένα από τα πιο συνηθισμένα θέματα σε μελέτες, συνέδρια και βιβλία. Σύμφωνα με το Bickman, οι μεταρρυθμιστές της εκπαίδευσης δεν οραματίζονται τη μεγάλη αλλαγή προς την ουτοπία, αλλά αναπαράγουν μεταποιημένα συστήματα που δεν επιτυγχάνουν τίποτε περισσότερο από την αναπαραγωγή της μετριότητας. Παρ' όλο που η πρόθεση είναι σωστή, οι πολιτικές που υιοθετούνται είναι ασαφείς χωρίς συγκεκριμένο προσανατολισμό. Έτσι, προσπαθούμε με τα μικρά βήματα που γίνονται να αλλάξουμε ένα κατεστημένο «με τον ίδιο τρόπο που θα προσπαθούσαμε να σώσουμε τον Τιτανικό με τα εργαλεία ενός κουτιού επισκευής ποδηλάτων»¹⁴. Η πρόταση του Bickman είναι η σταθερή, καθημερινή, επίμονη προσπάθεια πολιτείας και εκπαιδευτικών όχι μόνο να αναδειχτεί, αλλά και να βρει πεδίο εφαρμογής η έμφυτη ευφυΐα των μαθητών, μέσα από τη διδασκαλία όλων των αντικειμένων. Τα αναλυτικά προγράμματα στοχεύουν μόνο στη θεωρητική ενημέρωση των μαθητών και όχι στην

¹¹ Campbell, J. (1998). *Η Δύναμη του Μύθου*. Μτφρ. Ελένη Παπαδοπούλου. Αθήνα: Ιάμβλιχος, σ. 274.

¹² Campbell, J. (1998). *Η Δύναμη του Μύθου*. Μτφρ. Ελένη Παπαδοπούλου. Αθήνα: Ιάμβλιχος, σ. 292.

¹³ King, N. (1990). Myths, metaphor, memory: Archeology of the self. *Journal of Humanistic Psychology*, 30 (2). σ.σ. 55-72.

¹⁴ Bickman, M. (1998). Tinkering toward utopia: Reconstructing the tradition of the active mind. *Phi Delta Kappan*, 80 U V 75 -78. σ. 77

ανάπτυξη της ικανότητας εξαγωγής νοήματος για τη ζωή τους, την ικανότητα αναγνώρισης αξιών και της συναίσθησης της λειτουργίας τους στην ουσία της ζωής. Οι εκπαιδευτικοί είναι υποχρεωμένοι να μεταδώσουν τεράστια φορτία γνώσης μέσα από τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες και βιβλία, το διαδίκτυο κτλ). που τελικά μένει αναφομοίωτη. Το εκπαιδευτικό σύστημα παράγει μαθητές που μετά βίας βρίσκουν χρόνο να παίξουν σε εξωτερικό χώρο, να περπατήσουν ή να συμμετάσχουν σε μια συζήτηση για τα βαθιά νοήματα της ζωής με τους συμμαθητές, τους δασκάλους ή τους γονείς τους. Οι επιστήμονες προσανατολίζονται μάλιστα στην εμφύτευση ενός computer chip στον ανθρώπινο εγκέφαλο, έτσι ώστε να αυξήσουν «τη χωρητικότητα γνώσης» και να δώσουν τη δυνατότητα να «κατεβάζουμε» πληροφορίες σε οποιοδήποτε μέρος κι αν βρισκόμαστε και σε μεγαλύτερες ποσότητες. Με ποιο τρόπο όμως αυτή η γνώση αποτελεί κέρδος για τον άνθρωπο, όταν τον αποξενώνει από τη γνώση που ήδη κατέχει, τον απομακρύνει από το προσωπικό του ταξίδι στον κόσμο των αξιών, των ηθικών κρίσεων, των συναισθημάτων, των φόβων του;

Ο Wood στην έρευνά του απέδειξε πως πολλοί εκπαιδευτικοί αισθάνονται αυτό το χάσμα ανάμεσα στην γνώση και τις αξίες που δημιουργούν τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα. Υποστηρίζει μάλιστα πως η μελέτη των μύθων και γενικότερα το μάθημα της ιστορίας αποτελεί μια εξαιρετική ευκαιρία για να μελετήσουν οι μαθητές τον κόσμο των αξιών, την αέναη προσπάθεια του ανθρώπου να υπερβεί τα όρια και οι προοπτικές που του τίθενται σε κάθε εποχή και τις συνέπειες αυτής της προσπάθειας¹⁵.

Ο Vidor συνέδεσε την προσωπική ανάπτυξη των παιδιών με τη δημιουργική γραφή, όπου οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν τα δικά τους πρωτότυπα έργα (ιστορίες, βιβλία, ανάπτυξη όλων των ειδών γραφής -ποίηση, δοκίμιο, παραμύθι κτλ-ερευνητικές εργασίες, καλλιτεχνικές δημιουργίες), μέσα από τη μελέτη μύθων, ιστοριών και έργων τέχνης¹⁶.

Επεκτείνοντας την παραπάνω σκέψη, η Sterling μελέτησε τις θεραπευτικές επιδράσεις της ανάγνωσης των μύθων και άλλων ιστοριών στα παιδιά. Το αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής σε μια από τις έρευνές του απέδειξε πως τα παιδιά απέκτησαν μεγάλη αίσθηση αλληλεγγύης, αποδοχής, φροντίδας και κατανόησης μεταξύ τους, αλλά και στον ευρύτερο κόσμο τους. Οι αρχετυπικές συμβολικές εικόνες των μύθων και των παραμυθιών δημιουργούν, σύμφωνα με τον παραπάνω μελετητή, μια γέφυρα ανάμεσα στα στάδια ανάπτυξης των παιδιών, ειδικά μετά τα 8 χρόνια, που αρχίζει η αναζήτηση των ηρώων της ζωής του. Όταν το παιδί καταλάβει πως η ζωή έχει πολλές δυσκολίες έχει ανάγκη από σταθερά πρότυπα που θα υποστηρίξουν την προσωπική του αναζήτηση, θα του δείξουν τον δρόμο της ανθρώπινης αναζήτησης, θα τον καθοδηγήσουν στη μάχη για την εύρεση της αλήθειας και την κατάκτηση της δικαιοσύνης, θα του εμπνεύσουν την ασφάλεια στην αναζήτηση αυτού του δρόμου, την ύπαρξη βοήθειας και ευτυχούς έκβασης στην περιπέτεια της ζωής¹⁷. Το παιδί στην ηλικία αυτή σύμφωνα με το Schwartz έχει μια φυσική και ενδόμυχη τάση να αναζητά ήρωες στη ζωή του. Το σχολείο σήμερα δεν το βοηθά να αντιμετωπίσει το βαθύ χάσμα που δημιουργείται μέσα του ανάμεσα στους «ήρωες» που του παρουσιάζουν τα σύγχρονα μέσα ενημέρωσης στην πραγματική ζωή, στα κινούμενα σχέδια και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια και στον ήρωα που ο ίδιος έχει ανάγκη να αναγνωρίσει στη φιγούρα του βαθιές και αναλλοίωτες ανθρώπινες αξίες. Η σύγχυση αυτή που δημιουργείται μέσα του δημιουργεί μια μορφή άκριτης ειδωλολατρίας προτύπων, που συχνά αποδομούνται στα μάτια του (τραγουδιστές, ποδοσφαιριστές, καλλιτέχνες, ήρωες των ηλεκτρονικών παιχνιδιών κτλ), δεν αποτελούν σταθερή αξία και η αγκίστρωση του παιδιού επάνω τους τα οδηγεί σε φαινόμενα βίας, αλλά και προσωπικής απαξίωσης. Ως αντίδοτο στην παρακμιακή αυτή κατάσταση που οδηγούνται τα παιδιά σήμερα λόγω έλλειψης προτύπων, η ανάγνωση των μύθων στην τρυφερή αυτή ηλικία των παιδιών αποτελεί μια αποτελεσματική πρακτική. Η αξία του μύθου έγκειται στο γεγονός ότι εκεί αντικατοπτρίζονται εσωτερικά προβλήματα στις πιο οριακές καταστάσεις τα οποία οφείλουν να βιωθούν και να κατανοηθούν συμβολικά και τα οποία δεν εξαντλούνται από ένα αναλυτικό νου. Όταν ο μύθος γίνει αντικείμενο μαθήματος πυροδοτούνται αρχέγονα ερωτηματικά και ολοένα και περισσότερες αφετηρίες για να αρχίσει μια συζήτηση με τα παιδιά για την *condicio humana*. Εδώ βέβαια ελλοχεύει ο κίνδυνος η πολυσημαντότητα του μύθου να καταστραφεί αν επιχειρήσουμε μια ξερή αναλυτική προσέγγιση και μια προσπάθεια ξεκάθαρης διατύπωσης των

¹⁵ Wood, R. H. (1998). Teaching the classics in the middle grades: Connecting with the roots of Western civilization. *Phi Delta Kappan* 80(September),72-7474.

¹⁶ Vidor, C. (1997). Use book-making, art research, word-processing skills, and language arts skills to create original "Ancient Greek" myths. *School Library Media Activities Monthly*. (14).σ.σ.13-22.

¹⁷ Sterling, S. (1997). Skaloola the owl: Healing power in Salishan mythology, *Guidance and Counseling*. (12)p.p.331-343.

μυθικών μηνυμάτων ως μια οδηγία ζωής ή μια ηθικοπλαστική διδαχή. Ο μύθος αποτελεί μια μορφή μαρτυρίας που μπορεί να αποκωδικοποιηθεί, χωρίς όμως να χάσει την αρχαϊκή του ξενικότητα και τη διάθεση για υπαρξιακή περισυλλογή¹⁸.

Σύμφωνα με τον Κοντάκο υπάρχουν τρία σημαντικά σημεία για τη χρήση του μύθου στην εκπαίδευση: 1. Ότι η εκπαίδευση έχει αναλάβει τη μετάδοση της παράδοσης και των κοινωνικών νορμών στους νέους ανθρώπους και 2. Ότι οι πολλοί σημερινοί ήρωες δεν αποτελούν μορφές συλλογικής αποδοχής, αλλά μεμονωμένων ομάδων και μπορούν ανά πάσα στιγμή να αποδειχθούν ρηχοί, βίαιοι, καταστροφικοί, αλλά και να προδώσουν τα ιδεώδη τα οποία υπηρετούν (π.χ. οι ποδοσφαιριστές, οι τραγουδιστές, οι αστυνομικοί, οι στρατιώτες κτλ) και 3. Ότι οι μύθοι μεταφέρουν συναισθηματικά όλους τους συμμετέχοντες στη σκηνή της δράσης του ήρωα δημιουργώντας μια κοινωνικοποιητική σχέση συνεργασίας και καθιστώντας ταυτόχρονα τη σχέση αυτή ελεγχόμενη όσον αφορά στη βίωση του φόβου και της υπερβολής του συναισθήματος¹⁹.

4. Άλογα στην τάξη - Η Παιδαγωγική προσέγγιση του 8^{ου} άθλου του Ηρακλή

4.1. Σκοπός και μέθοδος διδασκαλίας του μύθου

Στη σκοποθεσία που έχει θέσει το Υπουργείο Παιδείας σχετικά με τη διδασκαλία της Ιστορίας αναφέρει σαφώς πως ο μαθητής «αποκτά την επίγνωση ότι ο σύγχρονος κόσμος αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, αλλά και την αντίληψη ότι ο σύγχρονος ιστορικός ορίζοντας συνδέεται άμεσα με τη ζωή του»²⁰. Οι διδακτικές μέθοδοι που προτείνονται μάλιστα είναι αυτές «που παρέχουν δυνατότητες ουσιαστικής μελέτης και επεξεργασίας και προτείνουν την εναλλακτική χρήση και τον συνδυασμό πολλών εκπαιδευτικών τεχνικών: την αφήγηση από τους εκπαιδευτικούς, την ανάγνωση και μελέτη βιβλίων, τη συλλογή και επεξεργασία ιστορικών πληροφοριών που προέρχονται από διαφορετικές γραπτές, υλικές, εικονικές, οπτικοακουστικές πηγές, και την επεξεργασία επιλεγμένων υποενοτήτων με βιωματικές δραστηριότητες και ομαδικές εργασίες». Ανάμεσα στους στόχους που θέτει το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών είναι και η κατανόηση του συμβολισμού των άθλων του Ηρακλή, η αποτίμηση των θετικών χαρακτηριστικών του ήρωα, ο χαρακτηρισμός του ήρωα σε σχέση με τις πράξεις του, η αντιστοίχιση των χαρακτηριστικών που τον βοήθησαν στα κατορθώματά του, η σύνθεση κειμένων με ερωτήσεις ανοικτού τύπου σε σχέση με τη σημασία του μύθου²¹ (ό.π.).

Η πρώτη επαφή των μαθητών του Δημοτικού με το μάθημα της Ιστορίας ξεκινά με τη διδασκαλία των μύθων στη Γ' Δημοτικού. Η πρώτη αυτή επαφή είναι σημαντικό να γίνεται με τρόπο που να προσελκύει τους μαθητές και ταυτόχρονα να ενεργοποιεί την κριτική τους ικανότητα. Στην αποτελεσματική διδασκαλία του αντικειμένου αυτού σύμφωνα με το Mercer, οι έννοιες προσεγγίζονται με μια φθίνουσα καθοδήγηση (fading scaffolding) των μαθητών από τον εκπαιδευτικό. Στην καθοδήγηση αυτή ο εκπαιδευτικός (α) διδάσκει, (β) παρακινεί και (γ) εμπνυχώνει. Η διδασκαλία δεν αποτελεί μονόλογο του δασκάλου και αναπαραγωγή από τους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός δίνει τις απαιτούμενες επεξηγήσεις και ζητείται από τους μαθητές να συσχετίσουν έννοιες μεταξύ τους, να επεξηγήσουν φαινόμενα, να ερμηνεύσουν καταστάσεις, να αντιμετωπίσουν παρανοήσεις, να διατυπώσουν αξιολογήσεις, επιχειρήματα, κρίσεις, προτάσεις, συλλογισμούς, συμπεράσματα, υποθέσεων, να οπτικοποιήσουν πληροφορίες. Ο εκπαιδευτικός οφείλει να επιβραβεύει τις προσπάθειες, να ενθαρρύνει, να προτρέπει, να βρίσκει τις σωστές ερωτήσεις για να βοηθήσει τους μαθητές να βγουν από αδιέξοδα σε δύσκολες στιγμές, να καθοδηγεί, αφήνοντας όμως την πρωτοβουλία να ανθεί στα πλαίσια των ομαδικών εργασιών²².

4.2. Ο μύθος: Ο όγδοος άθλος του Ηρακλή- Τα άλογα του Διομήδη

¹⁸ Schwartz, E. (1999). *Millennial child: Transforming education in the 21st century*. NY: Anthroposophic Press. σ.σ.52-59.

¹⁹ Κοντάκος, Α. (2003). *Μύθοι και Εκπαίδευση: Προτάσεις για μια Παιδαγωγική του Μύθου*. Αθήνα: Ατραπός. σ.σ.210-214.

²⁰ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Αρ. Φύλλου 181, 23 Ιανουαρίου 2015. σ.2406.

²¹ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Αρ. Φύλλου 181, 23 Ιανουαρίου 2015. σ.2412.

²² Mercer, N.(2000). *Η συγκρότηση της γνώσης. Γλωσσική αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων*. (Μτφρ. Μαίρη Παπαδοπούλου). Αθήνα: Μεταίχμιο. σ.σ. 110-115.

Ο Ηρακλής αποτελεί εξέχουσα μορφή της ελληνικής μυθολογίας και ξεχωρίζει όχι μόνο για την τιτάνια δύναμή του, αλλά και για το ήθος του χαρακτήρα του. Ετυμολογικά το όνομά του σημαίνει «το κλέος της Ήρας», δηλαδή η δόξα της Ήρας, η δοξασμένη ψυχή.

Ο όγδοος άθλος που κλήθηκε να φέρει σε πέρας ο Ηρακλής από τον Ευρυσθέα ήταν να έρθει στη Θράκη και να φέρει ζωντανά στις Μυκίνες τα άγρια και ανθρωποφάγα άλογα του βασιλιά των Βιστόνων, Διομήδη. Ο Διομήδης ήταν γιος του Άρη και της Κυρήνης, αδελφός του Κύκνου και το βασίλειό του βρισκόταν γύρω από μια λίμνη, που πήρε το όνομά της από το λαό των Βιστόνων, κι έτσι ονομάστηκε Βιστονίδα.

Ο Διομήδης είχε 4 άγρια κι ανθρωποφάγα άλογα που έβγαζαν φλόγες από τα ρουθούνια τους. Τα ονόματά τους ήταν: Πόδαργος, Λάμπων, Ξάνθος και Δεινός. Πρόκειται για τα ίδια άλογα που κατασπάραξαν κατά τη διάρκεια μιας αρματοδρομίας τον πρώτο ιδιοκτήτη τους, το Γλαύκο, γιο του Σίσυφου και πατέρα του ήρωα Βαλλερεφόντη. Υπήρχε η φήμη πως ο φοβερός Διομήδης τάιζε τα άγρια άλογά του με τις σάρκες των φιλοξενούμενων του ή ναυαγών που έβγαίναν στις ακτές του βασιλείου του. Επειδή τα άλογα αυτά ήταν πολύ άγρια, ο Διομήδης τα κρατούσε μέσα στο στάβλο, δεμένα με χοντρές σιδερένιες αλυσίδες και γύρω από το στάβλο είχε βάλει φρουρούς για να τα φυλάνε.

Ο Ηρακλής τα γνώριζε όλα αυτά. Ξεκίνησε λοιπόν για τη Θράκη συνοδευόμενος από μερικούς συντρόφους του για βοηθούς, με σκοπό να αντιμετωπίσει το στρατό του Διομήδη και να κλέψει τα φοβερά του άλογα. Ανάμεσα στους βοηθούς του ήταν και ο αγαπημένος του φίλος, Άβδηρος. Φτάνοντας στο ανάκτορο του Διομήδη, επιτέθηκε αιφνιδιαστικά στους στάβλους, σκότωσε όσους στρατιώτες και υπηρέτες του εναντιώθηκαν, άρπαξε τα άλογα και τα οδήγησε στην παραλία όπου είχε αράξει το πλοίο του. Εκεί τα εμπιστεύτηκε στο φίλο του Άβδηρο να τα φυλάει κι έσπευσε να γυρίσει να αντιμετωπίσει το Διομήδη και τον πολεμοχαρή στρατό του που τον ακολουθούσε.

Ο ήρωας, με τους λιγοστούς συντρόφους του κατόρθωσε να αντιμετωπίσει τον άγριο στρατό του Διομήδη, ενώ σκότωσε το Διομήδη με ένα χτύπημα με το ρόπαλό του. Όταν όμως ο Ηρακλής επέστρεψε στο πλοίο τον περίμενε ένα δυσάρεστο θέαμα. Τα άλογα είχαν κατασπαράξει τον άτυχο Άβδηρο. Ο Ηρακλής τον έθαψε και δίπλα στο μνημείο του έχτισε μια πόλη που ονόμασε προς τιμήν του φίλου του, Άβδηρα. Όρισε μάλιστα να γίνονται αγώνες κάθε χρόνο προς τιμήν του.

Ο Ηρακλής εξημέρωσε χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία τα άλογα (μια εκδοχή λέει πως τα εξημέρωσε δίνοντάς τους να φάνε τον ίδιο το Διομήδη), τα αλυσόδεσε και πέταξε μαζί τους πάνω από τα βουνά μέχρι τις Μυκίνες, όπου και τα παρέδωσε στον Ευρυσθέα ολοκληρώνοντας έτσι τον όγδοο άθλο του. Μια παραλλαγή του μύθου λέει ότι ο Ηρακλής πήγε μόνος του στο Διομήδη και για να πάρει ζωντανά τα άλογα έριξε τον ίδιο το Διομήδη στη χάλκινη φάτη τους, τα οποία όταν τον έφαγαν ημέρεψαν. Τότε ο Ηρακλής τα έπιασε και τα οδήγησε ζωντανά στον Ευρυσθέα.

Σύμφωνα με μια εκδοχή ο Ευρυσθέας τα άφησε ελεύθερα, ώσπου αυτά έφτασαν στον Όλυμπο και κατασπαράχθηκαν από άλλα ζώα. Σύμφωνα με άλλη διήγηση ο Ευρυσθέας αφιέρωσε τα άλογα στην Ήρα και η ράτσα τους διατηρήθηκε μέχρι την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου²³.

4.3.Οι προσωπικότητες του ήρωα και του αντι-ήρωα του μύθου

Ο Ηρακλής αποτελεί πρότυπο του ήρωα που η φύση και οι θεοί τον έχουν προικίσει με τη δύναμη να φέρνει την ισορροπία και τη δικαιοσύνη σε περιστάσεις ανατροπής των νόμων. Αυτή η αποστολή του ολοκληρώνεται σε 12 άθλους. Με γενναιότητα και ευφυΐα, ο ήρωας αποκαθιστά για άλλη μια φορά την τάξη τιμωρώντας τον αυθάδη βασιλιά και το στρατό του, δαμάζοντας τα άγρια ανθρωποφάγα άλογα, που συμβολικά θα μπορούσαν να είναι τα άγρια ένστικτα του ανθρώπου και εκπληρώνοντας ακόμη ένα κύκλο στην περιπέτεια της ζωής του. Ο ήρωάς μας είναι ένας αήττητος πολεμιστής, γόνος θεού, αλλά και άνθρωπος. Η τελευταία φύση του είναι αυτή που τον οδηγεί σε σφάλματα. Η έλλειψη καθοδήγησης στο φίλο του Άβδηρο και η κακή εκτίμηση της κατάστασης οδηγεί το φίλο του σε θάνατο. Ο ήρωας θλίβεται, αλλά δε νικιέται από απόγνωση για το λάθος. Εκπληρώνει όλες τις προβλεπόμενες τιμές για την ταφή του φίλου και αφήνει παρακαταθήκη στη μνήμη του αγώνες και μια πόλη, τα Άβδηρα για να μην ξεχαστεί ποτέ. Ο ήρωας έχει δικαίωμα να σφάλει, αλλά και την υποχρέωση να ανακάμπτει και να προσπαθεί να επανορθώσει.

Από την άλλη μεριά, στο πρόσωπο του αντι-ήρωα, του Διομήδη, αντικρίζουμε ένα βασιλιά που δεν επιτελεί το καθήκον του απέναντι στους θεϊκούς νόμους (δεν τιμά τους ναυαγούς και τους ξένους

²³ Φαρούπος, Ν. (2005). *Ο κόσμος των Φανταστικών Όντων των Αρχαίων Ελλήνων. Δαιμονικά, Τέρατα, Πλάσματα της Νύχτας και Χθόνιες Θεότητες*. Αθήνα: Κέδρος, σ.σ.34-35.

σύμφωνα με τις προσταγές του Δία) ούτε και στους ανθρώπινους (ως βασιλιάς έπρεπε να μεριμνά για την ειρηνική ζωή, την ασφάλεια, την κοινωνική συνοχή και την πνευματική άνοδο των πολιτών). Αντίθετα κυβερνά με σκήπτρο το φόβο, το θάνατο, την αλαζονεία και την αλόγιστη βία. Έρμαιο των βίαιων ενστίκτων του, δεν τιμά τη βασιλική του ιδιότητα, καταπατά θεμελιώδεις νόμους της φύσης (τρέφει τα κατεξοχήν ευγενικά πλάσματα, τα άλογα, με σάρκες) και κυβερνά με αυθάδεια απέναντι σε θεούς κι ανθρώπους, χωρίς το φόβο του νόμου τον οποίο θα έπρεπε να υπηρετεί κι όχι να καταπατά. Η τυραννική του διακυβέρνηση, ο φόβος που εμπνέει σε πολίτες και ξένους, η ανασφάλεια που επιβάλλει στο βασίλειό του, η αγριότητα στην οποία εκπαιδεύει το στρατό του και οι ανάρμοστες πράξεις του απέναντι σε ζώα κι ανθρώπους εγείρουν την μίση των θεών και της φύσης. Ο Ευρυσθέας ορίζει τον άθλο της εξόντωσής του και της αποκατάστασης της ισορροπίας του φυσικού και ηθικού κόσμου στον ήρωα Ηρακλή.

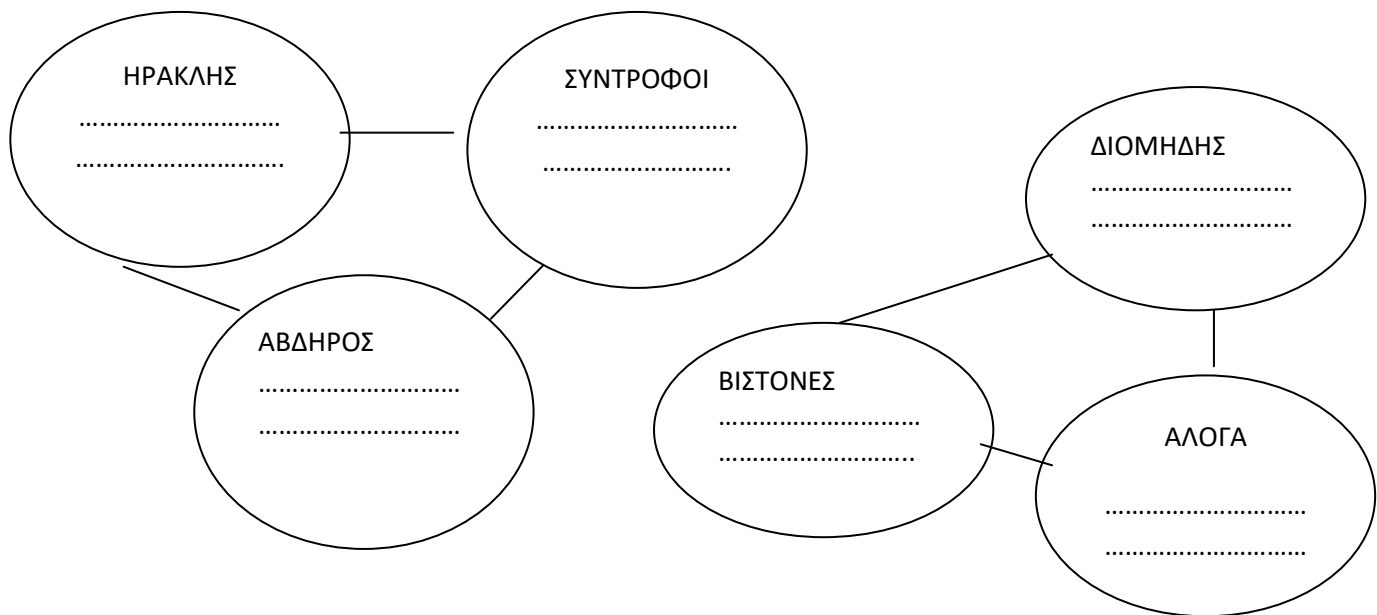
Ο μύθος προσεγγίζεται με τις παρακάτω δραστηριότητες, προκειμένου να γίνει κατανοητός ο μύθος, να αναδειχθούν οι αξίες του ήρωα και τα χαρακτηριστικά του αντι-ήρωα, να προβληματιστούν οι μαθητές για τις έννοιες της αλαζονείας και της βίας και γενικότερα να επιτευχθούν οι στόχοι που θέτει το Πρόγραμμα Σπουδών, αλλά και η αξιακή διάσταση που οφείλει να έχει η εκπαίδευση.

5. Δραστηριότητες προσέγγισης του μύθου και ανάγνωσης των αρχαιολογικών συμβολικών του εικόνων

5.1. Συλλογή και καταγραφή αυθόρμητων εντυπώσεων από την ανάγνωση του μύθου (Καταιγισμός ιδεών)

α) Οι μαθητές δημιουργούν ένα χάρτη αυθόρμητων σκέψεων σχετικά με τον άθλο.

β) κατασκευάζουμε έναν εννοιολογικό χάρτη με λέξεις, σκέψεις και πληροφορίες που αφορούν τους δύο αξιακούς πόλους του μύθου

5.2. Ανάπτυξη κριτικής σκέψης

Τα παιδιά κολλούν χαρτάκια post it με τις σκέψεις τους στον πίνακα με τα ερωτήματα ανάπτυξης κριτικής σκέψης

Τι γνωρίζω για το μύθο	Τι θα ήθελα να μάθω ακόμη	Ποιες σκέψεις κάνω

5.3. Αναγνώριση των προβλημάτων και της λύσης

Ποια προβλήματα συνάντησε ο ήρωας; Ποιες λύσεις έδωσε;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΛΥΣΕΙΣ

5.4. Ανάπτυξη ικανότητας αναγνώρισης των χαρακτηριστικών των ηρώων και των αντι-ηρώων του μύθου.

Γράψτε τα χαρακτηριστικά των προσώπων του μύθου

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΜΥΘΟΥ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΗΡΑΚΛΗΣ	
ΑΒΔΗΡΟΣ	
ΔΙΟΜΗΔΗΣ	

Τι αισθανήκε ο Ηρακλής όταν ολοκλήρωσε τον αστό του;

5.5. Κριτική προσέγγιση της προσωπικότητας των προσώπων του μύθου

	ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ	ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ
ΗΡΑΚΛΗΣ			
ΔΙΟΜΗΔΗΣ			
ΑΒΔΗΡΟΣ			

5.6 Ανάπτυξη ικανότητας συνεργασίας και κριτικών ερωτήσεων για την κατανόηση μιας περίπτωσης κρίσης- Συνεντεύξεις με τους ήρωες

Χωρισμός των μαθητών σε ομάδες. Τα παιδιά γίνονται δημοσιογράφοι και παίρνουν συνέντευξη από τα πρόσωπα του μύθου.

«Είστε δημοσιογράφοι και γράφετε ένα άρθρο στην εφημερίδα σας σχετικά με τα γεγονότα που διαδραματίζονται στην Θράκη. Από ποιους θα παίρνατε συνέντευξη και ποιες ερωτήσεις θα τους κάνατε;»

5.7. Σύνδεση με τη σύγχρονη εποχή και τις παραστάσεις των παιδιών

Με ποιο σύγχρονο ήρωα μοιάζει ο Ηρακλής;

5.8. Προσωπική ενδυνάμωση – ταύτιση με τον ήρωα ως θετικό πρότυπο

Φορέστε τη λεοντή του Ηρακλή και γράψτε ένα δικό σας άθλο απέναντι σε έναν άνθρωπο βίαιο, καταστροφικό και αλαζονικό.

5.9. Κατανόηση αξιών και ανάπτυξη ενσυναίσθησης

Ερωτήσεις του τύπου: Θα θέλατε το Διομήδη για φίλο; Ναι ή όχι και γιατί;

Πώς φαντάζεστε το βασίλειο των Κικόνων μετά τα γεγονότα;

Πώς νομίζετε πως οι απλοί άνθρωποι ένιωσαν για τον Ηρακλή;

5.10. Αναγνώριση των χαρακτηριστικών του ηγέτη και του θετικού αρχηγικού προτύπου (διάδρομος της σκέψης)

Τα παιδιά δημιουργούν δυο παράλληλες σειρές. Το παιδί που υποδύεται το Διομήδη περνά από το διάδρομο, ενώ οι άλλοι του δίνουν συμβουλές για να γίνει πιο αγαπητός στο λαό.

5.11. Η καρέκλα των φιλοσόφων- Επίλυση κρίσεων με διάλογο και διαπραγμάτευση

Δυο παιδιά υποδύονται τον Ηρακλή και το Διομήδη και κάθονται σε δυο καρέκλες αντικριστά. Συζητούν αναφέροντας τα προβλήματα- τις θέσεις τους σχετικά με τα ζητήματα που τους απασχολούν- τις λύσεις που προτείνουν.

5.12. Γράψτε το βιογραφικό ποίημα του Ηρακλή

Είμαι ο.....

Γιός του..... και της

Είμαι (λίστα με τα χαρακτηριστικά του)

Αγαπώ (3 πράγματα ή πρόσωπα).....

Νιώθω (3 αισθήματα).....

Έχω ανάγκη από

Δε φοβάμαι

Θέλω να δώσω στους ανθρώπους.....

6. Συμπεράσματα

Η εκπαίδευση έχοντας ως στόχο την ταυτόχρονη μετάδοση γνώσεων, αξιών, αλλά και τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών ως αυριανών υπεύθυνων πολιτών οφείλει να δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στη χρήση των μύθων ως κειμένων με αδήριτη αξία για την πραγματοποίηση των στόχων της. Η ανθρώπινη ύπαρξη και η ίδια η διαδικασία της εξατομίκευσης αποτελεί μια διαφορετική πορεία για τον καθένα μας, αλλά απαιτεί απ' όλους δύναμη, αντοχή και κουράγιο. Η συμβολική δύναμη του μύθου του Ηρακλή και του άθλου της σύλληψης των αγρίων αλόγων του Διομήδη αποτελεί μέρος της διαδρομής ενός αγαπημένου ήρωα των παιδιών, όπου μπορούμε να ανιχνεύσουμε μαζί τους μια γενναία αντιμετώπιση των προκλήσεων της ζωής, τη μοίρα της αλαζονικής πορείας του ανθρώπου, ακόμη κι αν πρόκειται για βασιλιά, την τιθάσευση των αγρίων ενστίκτων μέσα από το σύμβολο του αλόγου. Η χρήση των μύθων και ιδιαίτερα των μύθων της περιοχής όπου ζουν τα παιδιά εμπεριέχουν πολλά στοιχεία της γεωγραφικής, αλλά και ιστορικής τους πραγματικότητας (στη συγκεκριμένη περίπτωση λίμνη Βιστονίδα, Άβδηρα-μουσείο Αβδήρων, Διομήδης-χωριό Διομήδεια). Η συνάφεια με την πραγματικότητα αυτή μετατρέπει το μύθο σε ένα πειστικό, δόκιμο και ασφαλές πεδίο, όπου μπορούμε να ανιχνεύσουμε τις αρετές και τα ελαττώματα, τις πράξεις και τους χαρακτήρες, τους φόβους και τις νίκες των ηρώων που έδρασαν στις ίδιες γεωγραφικές συντεταγμένες. Οι δραματικές αυτές ιστορίες προσελκύουν την προσοχή των μαθητών, κεντρίζουν το ενδιαφέρον τους και εγείρουν ερωτήματα που οδηγούν στη συζήτηση και τον προβληματισμό σχετικά με τις αξίες, την πορεία του

ανθρώπου, την αγωνία στις επιλογές του, την αντιμετώπιση των συνεπειών τους. Παρέχουν επίσης παραδείγματα αξιών που οι μαθητές μπορούν να αναγνωρίζουν και να υιοθετούν στην προσωπική τους ζωή.

Οι εκπαιδευτικοί παροτρύνονται να λειτουργούν ως καθοδηγητές κι εμπνευστές στη διαδικασία προσέγγισης των μύθων χρησιμοποιώντας φθίνουσα καθοδήγηση, έτσι ώστε τα παιδιά να αντιλαμβάνονται την εγγύτητα της περιπέτειας του ήρωα με την προσωπική τους περιπέτεια. Η επαφή με τις αρετές του ήρωα, όπως η άμιλλα, η τιμότητα, η ευγένεια, το θάρρος, η επιμονή, η πίστη, η αυτο- αυτοσυγκράτηση, η συμπόνια, η ανοχή, η δικαιοσύνη, ο σεβασμός της αξίας και της αξιοπρέπειας του ατόμου, η ευθύνη για το κοινό καλό ενθαρρύνει τη διαπραγμάτευση με τις διαχρονικές αυτές αξίες και τη σημασία τους για την περιπέτεια της ζωής. Οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο ήρωας αποτελούν στοιχεία της προσωπικότητας του αντι-ήρωα, όπως η αλαζονεία, ο εγωισμός, η βία, η ανηθικότητα. Ο μύθος αποτελεί εργαλείο ενδυνάμωσης των μαθητών κι ένα ουδέτερο τοπίο όπου μπορούν να συζητηθούν οι φόβοι, οι αγωνίες, οι δυσκολίες που συναντούν στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν γεγονότα της δικής τους ζωής, αλλά και της τρέχουσας επικαιρότητας.

Ερευνώντας και συζητώντας με τους μαθητές το πνεύμα του ηρωισμού μέσα από τις περιστάσεις δράσης των ηρώων στους μύθους, δεν κάνουμε τίποτε άλλο παρά να τους εμπνέουμε δίνοντάς τους πρότυπα, και τους παροτρύνουμε να υιοθετήσουν το πνεύμα και τη σκέψη του ήρωα. Το παράδειγμα της ζωής των μυθικών ηρώων και αντι-ηρώων και στη συγκεκριμένη περίπτωση του Ηρακλή και του Διομήδη αντίστοιχα δρα ως όραμα για τις δυνατότητες ηρωισμού που ενυπάρχουν στον κάθε άνθρωπο ώστε να πολεμήσει και να νικήσει τα κατώτερα ένστικτά του όπως η αλαζονεία και η φονική επιθετικότητα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Bartes, R. (2007). *Μυθολογίες, Μάθημα*. Μτφρ. Χατζηδήμου Καίτη. Αθήνα: Κέδρος

Campbell, J.(1998).*Η Δύναμη του Μύθου*.Μτφρ. Ελένη Παπαδοπούλου.Αθήνα: Ιάμβλιχος

_____ (2001). *Ο Ήρωας με τα Χίλια Πρόσωπα.Ο Ρόλος του Ήρωα στην Παγκόσμια Μυθολογία*. Μτφρ. Θεόδωρος Σιαφαρίκας. Αθήνα: Ιάμβλιχος.

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 23 Ιανουαρίου 2015, Πρόγραμμα Σπουδών Ιστορίας Γ΄ Τάξη Δημοτικού, Αρ. Φύλλου 181,

Jung, C. G-Kerenyi, C.(1998).*Η Επιστήμη της Μυθολογίας*. Μετφρ.Κώστας Ζάρρας. Αθήνα: Ιάμβλιχος.

Κοντάκος, Α. (2003). *Μύθοι και Εκπαίδευση: Προτάσεις για μια Παιδαγωγική του Μύθου*. Αθήνα: Ατραπός.

Mercer, N.(2000). *Η συγκρότηση της γνώσης. Γλωσσική αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων*. (Μτφρ. Μαίρη Παπαδοπούλου).Αθήνα: Μεταίχμιο.

Φαρούπος, Ν. (2005). *Ο κόσμος των Φανταστικών Όντων των Αρχαίων Ελλήνων. Δαιμονικά, Τέρατα, Πλάσματα της Νύχτας και Χθόνιες Θεότητες*. Αθήνα: Κέδρος.

Ξενόγλωσση

Bandura, A. 1997.*Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.

Bickman, M. (1998). Tinkering toward utopia: Reconstructing the tradition of the active mind. *Phi Delta Kappan*. 80 U V 75 -78.

Calvert, S. L., & Kotler, J. A. (2003). Lessons from children's television: The impact of the Children's Television Act on children's learning. *Applied Developmental Psychology*, 24, 275–335.

- Cassirer, E. (1944). *An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture*. New Haven & London: Yale University Press.
- Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books, Inc.
- Hall, S. (1993). *The cultural studies reader*. London: Routledge.
- Jung, C. G. (1964). *Man and his symbols*. New York: Doubleday
- King, N. (1990). Myths, metaphor, memory: Archeology of the self. *Journal of Humanistic Psychology*. 30 (2). 55-72.
- Schwartz, E. (1999). *Millennial child: Transforming education in the 21st century*. NY: Anthroposophic Press
- Sterling, S. (1997). Skaloola the owl: Healing power in Salishan mythology, *Guidance and Counseling*. (12)331-343.
- Stevens, A. (1998). *Ariadne's clue: A guide to the symbols of humankind*. NJ: Princeton University Press.
- Vidor, C. (1997). Use book-making, art research, word-processing skills, and language arts skills to create original "Ancient Greek" myths. *School Library Media Activities Monthly*. (14).13-22.
- Wood, R. H. (1998). Teaching the classics in the middle grades: Connecting with the roots of Western civilization. *Phi Delta Kappan* 80(September), 72-7474.